



Musée du Pays Châtillonnais - Trésor de Vix

Ласкаво просимо до **Музею Шатійонського Регіону – Скарб Вікс**. У музеї представлена одна з найбільших колекцій кельтської епохи у Франції, зокрема **Ваза Вікс**. Наш музей також проведе вас у подорож історією Шатійонського регіону від доісторичних до галло-римських часів, від епохи Середньовіччя до правління Наполеона.



Луї Дельєн (1879-1975)

Перша кімната музею присвячена декільком **важливим діячам Шатійонського регіону**. Колекція **ветеринарних інструментів** демонструє, наскільки важливими були тварини для сільського господарства протягом 19 століття. **Коні** були особливо незамінні для обробки полів та транспортування врожаю.

Луї Дельєн був ветеринаром, який практикував у Шатійоні. Його ранні дослідження **кровоносної системи коней** зробили вагомий внесок у медицину. Протягом тривалого часу, болю та стражданням тварин приділялося недостатньо уваги, про що свідчать деякі експонати, представлені в залі. Але завдяки дослідженню Луї Дельєна ветеринарні науки почали розглядати ці питання.

Фернан Даген (1848-1922)

Фернан Даген був видатним **вченим-орнітологом** кінця 19 століття, який створив **колекцію натуралізованих птахів** між 1860 і 1920 роками. Працюючи юристом у Парижі, він був особливо прив'язаний до природної спадщини Шатійонського регіону, де народився.



Категорії зникнення видів птахів

-  Зникли у материковій Франції
-  Під критичною загрозою зникнення
-  Під загрозою зникнення
-  Вразливі
-  Майже під загрозою

Діяльність Дагена об'єднала **всі види птахів**, що існували в регіоні Шатійону за його часів. Деякі з них є рідкісними, а інші практично зникли, наприклад **велика дрохва**: цей птах зник з розвитком міських та сільськогосподарських районів у регіоні. Деякі з птахів, представлених у цій кімнаті, не є типовими для регіону, а є **перелітними птахами**, які пролітають над Шатійоном лише в певну пору року.

Кольорові наліпки поруч з назвою птаха вказують на **категорію його зникнення** (відсутність наліпок означає, що вид наразі не знаходиться під загрозою зникнення).

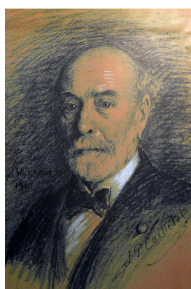
Макет земної кулі



Хоча автор цього глобуса досі невідомий, його картографія свідчить про те, що він датується **другою половиною 18 століття**. Він складається з дерев'яного каркасу наповненого соломкою який далі був покритий книжковими сторінками, щоб створити гладку поверхню.

Оригінальна картографія була з часом замінена іншою, більш сучасною. Послідовні доповнення додавались, щоб картографія відповідала новим відкриттям, особливо **відкриттям Джеймса Кука**. В кінці остаточний шар лаку закріплював усю картину.

Загалом, особлива майстерність глобуса та характерні матеріали дозволяють нам стверджувати, що він був створений у **монастирі**.



Луї Поль Кайєте (1832-1913)

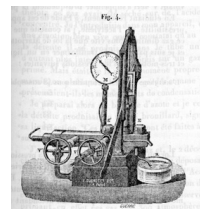
Луї Кайєте народився в 1832 році в **Шатійон-сюр-Сен**. Після вивчення фізики в Парижі, він приєднався до сімейної кузні в Шатійоні. Там він здійснив свої перші експерименти з фізичних та хімічних властивостей і відкрив роль тепла в зміні стану металів.

У 1877 році він успішно виготовив кілька крапель рідкого кисню. Машина, яка зображена перед вами, використовувалася для **стиснення кисню**. При раптовому розширенні, вона охолоджувала його приблизно на 200°C, що призводило до появи дрібних крапель рідкого кисню. Завдяки цьому винаходу Луї Кайєте був обраний **членом Академії наук у 1884 році**. Сьогодні скраплення газів використовується в медицині (наприклад, **криогенізація органів**), щоб авіатори та астронавти могли дихати в космосі, а також для молекулярної кухні.

У 1891 році він встановив 300-метровий манометр та лабораторію для дослідження опору повітря при падінні тіл на Ейфелевій вежі. Цей процес використовувався для калібрування промислових манометрів.

Також, Луї Кайєте був одним із перших **засновників Французького аеро-клубу** у 1898 році. Він розробив автоматичні камери, висотоміри та колектори проб повітря для зондування повітряних куль, щоб краще зрозуміти верхні шари атмосфери.

Кайєте помер 5 січня 1913 року. Його вважають одним із **піонерів криогеніки**.



Фортепіано у східному стилі



Цей інструмент є **унікальним поєднанням культур**, як з точки зору східної естетики, високоякісного оздоблення, так і відображення способу життя європейської буржуазії 19-го століття. Виготовлений наприкінці 19-го століття, він був подарований **Маргариті Треш**, французенці, яка жила зі своєю родиною в **Алжирі**. Це єдине фортепіано такого типу у колекціях музеїв Франції.

Доісторичні часи

Археологічні знахідки доісторичної епохи в Шатійонському регіоні зустрічаються доволі рідко. Одним з основних місць є **«La Grande Baume» в Бало**. Протягом 19 століття там були знайдені залишки людського поселення, що датуються **мустьєрським періодом** (середній палеоліт, 160 000-140 000 рр. до н. е.) (кам'яні скребки та наконечники стріл). Інші артефакти (леза та різці з кременю, асєгаї з кісток) разом з кістками тварин (носорогів, мамонтів, північних оленів) свідчать про те, що це місце використовувалося в період **верхнього палеоліту** (50 000-12 000 рр. до н. е.) як кам'яне укриття під час полювання.

Артефакти **неоліту** (10 000-2 000 рр. до н. е.) частіше знаходять у Шатійонському регіоні, разом з місцевими знаряддями праці, а також предметами дальньої торгівлі, такими як кремнеземний кинджал, імпортований з **Гран-Прессіньї** (захід Франції). У цьому районі також були знайдені похоронні скрині, заховані під курганами.



Перший поверх: Скарб Віксу

Воїни раннього залізного віку

Принцеса Вікс жила в період, який називається **залізним віком** (800-52 рр. до н. е.). Точніше кажучи, в культурі **Гальштату** протягом першого залізного віку (800-450 рр. до н. е.).

У першій вітрині залу представлені предмети, що оточували померлого, зокрема **меч, браслет та етрусська ситула**, що вказує на те, що це, ймовірно, було тіло кельтського воїна. **Ситула** — це бронзовий посуд у формі відерця, що виготовляли в Північній Італії для подачі напоїв під час бенкетів. До цього посуду подавали невелику бронзову чашу, що називалася **фіала**. Її використовували для підношення напоїв богам під час ритуалу, що починав бенкет.



Ця гробниця датується приблизно **800 роком до нашої ери**, коли людство тільки-но опанувало кування заліза. Звичайний залізний меч тоді мав велику цінність, оскільки його виготовлення вимагало передової технічної майстерності. Наявність посуду, імпортованого з Італії, також підкреслює престижний характер поховання. Цей воїн належав до **соціальної еліти**, яка тільки-но почала формуватися в Західній Європі.



Котел з Сент-Коломб-сюр-Сен

Цей предмет у формі чаші на тринозі походить з гробниці, знайденої під **курганом Ла-Гаренн у Сент-Коломб-сюр-Сен** (між Шатійон-сюр-Сен та Вікс). Він прикрашений чотирма бюстами **грифона**, легендарної істоти з головою орла, вухами коня та тілом змії. Сам котел виготовлений з листової бронзи, а тринога, на якій він тримається, складається з залізних стрижнів та бронзових з'єднувальних листків. Кожна з трьох його ніжок підтримується тюрбаном **у формі качки**, тоді як кінець кожної ніжки утворює левову лапу. Це яскравий приклад типової етруської техніки, що практикувалася в північному регіоні Італії.

Особа, похована під цим курганом, ймовірно, лежала у **чотириколісній колісниці**, фрагменти якої були знайдені в гробниці. Ці предмети були подібними до тих, що були знайдені в гробниці принцеси Вікс, хоча й скромнішими: це може свідчити про те, що особа, похована в Сент-Коломб-сюр-Сен, **перебувала під її владою або була її послідовником**.

Усі ці елементи починаються приблизно з 500 року до н. е., періоду, що відповідає тому, що археологи називають **княжим феноменом**, який триває близько 100 років (550-450 рр. до н. е.). Цей феномен характеризується багатими резиденціями, середземноморськими предметами престижу та княжими гробницями, серед яких гробниця Вікс є найвизначнішим прикладом.

Ваза Вікс

Тепер ви бачите перед собою один з найвідоміших шедеврів нашого музею: вазу Вікс. Вона також називалася **кратером** та використовувалася для **змішування води з вином** під час грецьких бенкетів.

Цей кратер був виготовлений у грецькій колонії, розташованій на **півдні сучасної Італії**, приблизно у 530 році до нашої ери. Він має висоту **1,64 метра** і може вмістити **1100 літрів** рідини. Це **найбільший** існуючий у світі стародавній бронзовий посуд.

Тіло, ручки та вінчання вази утворюють єдине ціле, а листова бронза має товщину **лише 1,2 міліметра**, звідси її вага 208,6 кілограма. На обох ручках ви можете побачити жінку, яка зображує **Медузу Горгону**, чудовисько з грецької міфології, яке перетворює кожного, хто дивиться на її обличчя, на камінь. Фриз на шийці зображував процесію **грецьких солдатів (гоплітів) та водіїв (аурігів) кінних колісниць (квадриг)**. Жодна з цих фігур не є ідентичною.

Кришка вази є перфорованою: це **ситечко** використовувалося для фільтрації вина. У центрі кришки стоїть **бронзова статуетка**, ідентичність якої досі залишається невідомою. Цей кратер був знайдений у гробниці принцеси Вікс, як і інші бенкетні предмети, представлені у вітринах цього залу.



Поселення на Мон-Ласуа



На цій фотографії зображено **пагорб Мон-Ласуа**, який розташований за 6 кілометрів від міста Шатійон-сюр-Сен. З його вершини відкривається чудовий вид на долину Сени. Сьогодні Вікс – це село з населенням близько 100 мешканців, що розташоване біля підніжжя пагорба. Однак близько 500 року до нашої ери Мон-Ласуа був оточений **гігантською системою укріплень**, і на ньому проживало **від 2500 до 5000 осіб**, як на вершині пагорбу, так і біля його підніжжя.

Розташування цього поселення залізної доби біля річки не було випадковим: поблизу Вікс ріка Сена була судноплавною для плоскодонних човнів. Отже, купцям доводилося зупинятися у Віксі, щоб **змінити спосіб пересування** між річковими та наземними дорогами. Поселення Вікс процвітало наприкінці періоду Галльштатту (550-450 рр. до н. е.) завдяки **товарам, що проходили через Сену**. У залізну добу кельти не використовували монет, і використовувалася система обміну.

Мон-Ласуа розташовувався **на перехресті головних торгових шляхів залізної доби**. Олово надходило з Англії, корали — із Середземного моря, бурштин — із Балтійського моря, а нафта, вино та бронзові вироби — з грецьких та етруських територій. У кельтському світі, який простягався від сходу Франції до Східної Європи, племена були **тісно пов'язані одне з одним**.



Набір для бенкету

Гробниця дами Вікс містить усе необхідне приладдя для **проведення грецького бенкету**. Увесь посуд був викладений зверху на поверхню кришки та знизу під опорою вази. Бенкет починався з **жертвопринесення тварини**. Кістки та жир зберігалися для богів, тоді як м'ясо споживали чоловіки.

Потім учасники **мили руки** та **наносили парфуми** для очищення. У вітрині праворуч можна побачити **два великі тази**, що використовувалися спеціально для такого типу очищення.



(c) François Perrodin



(c) François Perrodin



(c) Mathieu Rabreau



(c) Mathieu Rabreau

Друга частина бенкету називалася **симпозіумом**. Вино спочатку наливали у широку та неглибоку чашу із золота та срібла. Спочатку вино **подавали богам**: його розливали на землю або на вітар. Після цього вино з кратера **подавали гостям** разом із глечиком, який називався **ойонхоя**, у два грецькі чаші.

Симпозіум був **моментом спілкування**, дуже важливим у грецькому житті. Це був момент **навчання молодих чоловіків-громадян**, щоб вони могли ознайомитися зі соціальними, політичними та економічними дискусіями свого суспільства. Також під час бенкету практикувалися різні види мистецтва, такі як **музика та поезія**.

Хоча ми знайшли в цій гробниці ідеальне обладнання для проведення бенкету в грецькому стилі, ми не можемо знати, яку адаптацію кельти привнісли до цієї практики.

Нашийний обруч (торквес) та інші ювелірні вироби



Принцесу Вікс поховали в торквесі та представлено тут наборі ювелірних виробів.

Торквес (або гривна) — це намисто кельтського типу та знак влади. Цей золотий нашийний обруч вагою 480 грамів має форму дуги, два кінці якої утворюють **левову лапу**, що спирається на порожнисті сфери. На стику сфери та дуги можна побачити **двох маленьких крилатих коней**. Оцініть витонченість гравіювання, що зображує хутро коня та лева. Хоча цей виріб є кельтським витвором мистецтва, мотив крилатого коня нагадує **Пегаса з грецької міфології**. Торквес був знайдений **навколо черепа дами Вікс**, тому спочатку його інтерпретували як діадему. Однак, він, напевно, вислизнув, коли стеля похоронної камери обвалилася, оскільки його було зроблено **для носіння на шії**.

У наборі ювелірних виробів можна побачити різні **фібули**, які використовувалися для закріплення одягу. Виготовлені з заліза та бронзи, вони були прикрашені дорогоцінними матеріалами, такими як **сусальне золото, корали** (із Середземного моря) та **бурштин** (із Балтійського моря). Бурштин також обробляли для виготовлення намиста.



Відкриття вази Вікс

Біля підніжжя гори Мон-Ласуа, поблизу села Вікс, було зроблено надзвичайне відкриття: у **січні 1953 року** археологи **Рене Жоффруа та Моріс Муассон** знайшли гробницю цієї жінки, наповнену дорогоцінними предметами, які зараз відомі як скарб Вікс.

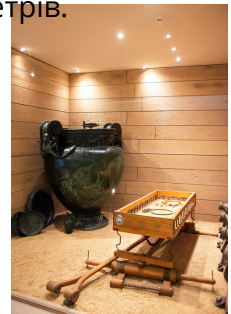
Дама, відома як принцеса Вікс, була покладена на **візок з дорогоцінними прикрасами**. У похоронній камері також знаходилася **колосальна бронзова ваза** для бенкету.

Коли Вазу Вікс було знайдено, вона була сильно пошкоджена і сягала близько **60 сантиметрів заввишки**. Дійсно, невдовзі після поховання принцеси дерев'яна стеля згнила, і матеріал з кургану потрапив у гробницю та подрібнив усе всередині, включаючи вазу та скелет дами Вікс. Саме тому реставрація цих предметів залізної доби була необхідною. Сьогодні кратер знову може стояти завдяки **дерев'яним та металевим каркасам**.

Реконструкція похоронної камери та візку

Реконструкція похоронної камери представляє репліки предметів, знайдених у цій гробниці. Це була **9-метрова квадратна камера**, закрита дерев'яною стелею, на вершині якої був збудований **курган** висотою 6 метрів і діаметром 40 метрів.

Візок займав центр похоронної камери, тоді як колеса були зняті та залишені приставленими до стін гробниці. Цю копію візку створила **лабораторія Майенса** у 1980-х роках. Вирізання цільних коліс зі стовбура ясена представляло певну складність: необхідно було пом'якшити деревину та замочити її в гарячій воді. Потім на пом'якшену деревину натягували залізну стрічку, яка утримувала її по всьому колу. Коли вона охолоджувалася, то зберігала форму.



Ким була принцеса Вікс?



Оскільки кельтські суспільства не використовували писемності, ми не маємо письмових свідчень про неї. Однак анатомічні дослідження фрагментів її скелета показують, що їй було **приблизно сорок років**. Надзвичайні багатства, знайдені в її гробниці, свідчать про те, що вона відігравала **важливу роль** у своєму суспільстві, але ми досі не знаємо, яким був її статус (політичний, релігійний, військовий...).



Остання вітрина представляє **три версії внішності дами Вікс**. Зображення з білявою жінкою, яка носить торквес як діадему, було зроблено невдовзі після знаходження гробниці **в 1953 році**. Друге зображення, створене **в 1980-х роках**, базується на **рентгенографії черепа**, яка потім була відлита. Останнє дослідження **2022 року**, засноване на порівнянні її ДНК з банком даних, дозволило археологам створити **комп'ютерний портрет**. Тепер ми знаємо, що в неї було каштанове або темно-русьве волосся з блакитними, зеленими або сірими очима, а її обличчя було типовим для кельтських жінок зі Сходу Франції. Аналіз її зубів показує, що вона, можливо, пила воду з гори поблизу (Вогези, Центральний масив...), коли росла. Дама Вікс була похована **між 470 і 460 роками до н. е.**, незадовго до кінця цього княжого явища та занепаду поселення Вікс (**близько 450 року до н. е.**).

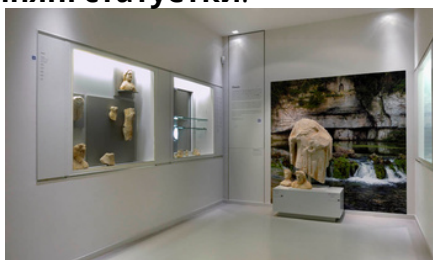


Другий поверх: галло-римський період

Священне джерело Дуї

Розташоване поруч з музеєм, джерело Дуї – це прекрасне місце, яке варто відвідати.

Цю статую було знайдено в джерелі Дуї та вона датується **галло-римськими часами**. Її голова та нижня частина тіла відсутні. Вона, ймовірно, зображує жінку: у лівій руці вона тримає дитину. Половина тіла дитини втрачена, але її рука відкрита, долоня звернена до неба. Деякі люди вважають, що ця статуя була **жертвою божеству**, інші – **зображенням богині родючості**. З Середньовіччя тут панувала **Мадонна з немовлям**, замінивши стародавніх язичницьких ідолів, які колись стояли над джерелом. **У 1993 році** в джерелі було виявлено численні предмети. Більшість із них – це жертви, зроблені божеству річки Дуї в галльський період, а потім у галло-римський час, зокрема **фібули, монети та невеликі вапняні статуетки**.



(c) Antoine Maillet



Обітницькі пожертви Ессаруа

Головним водним святилищем у шатійонському регіоні є **Ла-Кав в Ессаруа**. Воно було засноване поблизу джерела у галльський період, приблизно у **II столітті до н. е.**, а перший храм був покинутий під час галльських війн **I століття до н. е.** Приблизно через десять років храм був перебудований за римськими технологіями та присвячений **Аполлону**, богу-цілителю: його ім'я написано на постаменті однієї зі статуй. Галло-римляни додали уточнення **Vindonus**, що означає «світло».

Паломники йшли до святилища, щоб молитися про зцілення, **пропонуючи взамін статую, що була їх символічним відображенням**. Деякі обличчя цих статуй спотворені від болю. На обличчі дитини, позначеної червоною крапкою, здається, є напухлість на щоці. Можливо, це символізує хворий зуб? Інші обличчя навпаки мають спокійний, навіть усміхнений вираз і, безумовно, дякують божеству за їх зцілення. Фігури представляють людей усіх вікових груп: хворих і зцілених; чоловіків, жінок і дітей; молоді й старі: у цьому святилищі представлено все людське існування.

Галльські жертвоприношення

Під час розкопок на околиці **галло-римського поселення Верто** були знайдені залишки храму. Під цим галло-римським храмом знаходилася галльська ритуальна зона з ямами, в яких галли помістили величезну кількість **жертвених тварин**:

200 собак, 42 коні, 8 овець та 2 воли. Коней вбили ударом сокири в голову, перш ніж покласти на правий фланг, головою на південь. Галльські коні були меншими за справжніх коней: вони мали зріст 1,25 м, що сьогодні відповідає розміру поні. Усі жертвоприношені тварини **були самцями**, їх ретельно поклали в ями, дотримуючись певної орієнтації, і не з'їли. Поєднання цих фактів передбачає існування точного ритуалу, який залишається для нас загадковим навіть сьогодні.



Мавзолеї Нод-сюр-Сен

Підмурки **трьох мавзолеїв** у Нод-сюр-Сен були виявлені на тій самій дорозі, що й святиня Трамблуа. Вони були частиною маєтку, що належав багатим галло-римлянам у **другому столітті нашої ери**, які бажали бути похованими на власному розпорядженні у добре помітній будівлі біля дороги.



Троє померлих зображені в натуральну величину: молодий чоловік, старший чоловік та жінка. Остання має зачіску, **схожу на зачіску імператриці Фаустини**. На цьому місці також було розкопано елегантно драпіровану **жіночу статую**, яка тримає гілку лаврового листа.

Ці мавзолеї склалися з **подіуму**, увінчаного галереєю з фронтоном, зі скульптурними прикрасами, такими як **викрадення Європи Зевсом** у образі бика, морські коники та купідони, які супроводжували померлих у потойбічному житті.



Римське місто Вертілум

Вертілум – **головне галло-римське поселення** шатійонського регіону. Воно розташовувалося на перетині стародавніх доріг, що вели до великих галло-римських міст **Сан, Лангр та Отен**.

З 19 століття там було виявлено численні археологічні знахідки. На підлозі можна побачити **карту міста**, яке простягається приблизно на 34 гектари. Його планування має **римське походження**, що видно з регулярних ліній вулиці, що утворюють прямокутні житлові квартали.



У центрі міста була **велика площа**, оточена громадськими будівлями, такими як **імператорський храм** та **відкритий ринок**. Одну зі сторін цієї площі займали багаті купці. Численні ремісники, такі як кузнеці, жили в будинках з крамницею, що виходила на вулицю. Вітрини в цій кімнаті демонструють багато **залізних інструментів**, схожих на ті, що використовуються й досі.

Це місце було покинуто наприкінці **III століття нашої ери**.

Немовля Вакх



Цю статую було знайдено в **саду однієї з вілл Верто**. Вона була виготовлена з бронзи між **I століттям до н.е. та I століттям н.е.** Знайдена в **1894 році**, вона була **викрадена** з музею в 1973 році та повернута назад **тільки в 2022 році**. В античні часи статуя була покрита золотими листами, а також срібним листом для білка ока.

Робота по кістці

Кістки спожитих тварин, таких як **свині та корови**, використовувалися для створення предметів повсякденного вжитку. Це ремесло було відоме як **робота по кістці**, яке також включає предмети, виготовлені з оленьчих рогів. На **вітрині № 1** представлені шпильки з круглими або овальними гравірованими головками. Їх використовували для зав'язування волосся. Голки, показані на **вітрині № 3**, та веретена на **вітрині № 2** використовувалися для виготовлення одягу. Перфорована трубка на **вітрині № 4** — це залишки петель, які дозволяють дверям обертатися в дверній рамі. На **вітрині № 8** зображено невелику пластину зі слонової кістки з гравірованим мотивом та прикрашені ліжка, скрині та футляри для музичних інструментів. Також, ви можете побачити **херувима** в профіль, який йде праворуч. Він оголений, за винятком накидки на його плечах, і кошика з фруктами в правій руці. Маленькі ложки із закругленими кінцями, які ви можете побачити на **вітрині № 10**, використовувалися для вживання таких продуктів, як морепродукти та яйця. Кістка також використовувалася для прикрашання **рукояток ножів**. Ці ножі іноді були складними, як у **експонаті № 9**, де зображено шматок бичачої лапи. Також, флейта у **вітрині № 12**, гральні кубики у **вітрині № 15** та жетони у **вітрині № 14** викликають асоціації з моментами дозвілля та ігор.



Кухня

Ця вітрина присвячена кухні. Вогнище, як правило, було переносним і могло бути розміщене **всередині та зовні житла**. Для підвішування казана над вогнем використовувалася **стійка**. Повільне приготування їжі було можливим завдяки **керамічним горщикам**, що розміщувалися над вогнем і періодично переверталися. Ви можете побачити приклад одного з них у вітрині праворуч **під номером 23**.



Для швидшого приготування їжі **галло-римляни використовували жарку**. Сковорода, **експонат № 9**, також була вже відома. Таким чином, на ній можна було **варити, смажити та тушкувати страви**. Галльський раціон базувався на **м'ясі, овочах та молочних продуктах**. З приходом римлян у Галлії великого значення набули зернові та фруктові дерева.

На **вітрині № 18** зображено посудину, з якої кожен сам собі набирив їжу пальцями або ложками, як показано на **вітрині № 19**. Дійсно, галло-римляни не використовували окремі тарілки та столові прибори. Вітрини навколо демонструють різноманітність форм і стилів цього стародавнього **колективного посуду**, від найпоширеніших до найрозкішніших.



Письмо та освітлення

У галло-римські часи письмо стало поширеною практикою. Першим способом письма було використання **стилуса на воскових табличках** для нотаток, які пізніше можна було стерти. Стилуси у **вітрині № 7** мають наконечник для письма з однієї сторони та шпатель з іншої для розгладжування воску, щоб виправити або стерти щось.



Чорнильниця та каламе

Другою формою письма було **чорнило на папірусі, дереві або пергаменті** для документів, які зберігалися. Це проілюстровано чорнильницею у **вітрині № 9**. Чорнило виготовляли шляхом змішування дуже дрібного попелу зі смолою та розбавляли оцтом, щоб зробити його стійким. Існувало також червоне чорнило: саме тому чорнильниця, представлена тут, подвійна. Чорнило використовували пером, відомим як **каламе**, зазвичай виготовленим з тростини. Це перо виготовлене з листової бронзи та має розщеплений наконечник. Письмо пташиним пером з'явилося лише наприкінці античності.



Галло-римляни виробляли світло за допомогою **олійних ламп та ручок для свічок**. Металева ручка, яку ви можете побачити у **вітрині № 3**, була розроблена для вбудовування в стіни. В неї був вставлений ґніт, який, ймовірно, створював досить тьмяне освітлення.

Ручки свічок (зверху)
та олійні лампи (знизу)

Оригінальні прикраси



Серед представлених тут намист, експонат у **вітрині № 2** з двома свинячими іклами вражає своєю оригінальністю. Два зуби, з'єднані біля основи, утворюють форму півмісяця та з'єднані деталлю, що дозволяє прикріпити півмісяць до невеликого ланцюжка та підвішувати окремо з намистом. Свинина відіграє важливу роль у галльському раціоні, а кістки тварин також часто використовувалися для виготовлення предметів.



Об'єкт № 9 демонструє круглий медальйон, отриманий шляхом розпилювання основи кістки, що з'єднує череп тварини з хребтом. У предметах були пробиті отвори, для того щоб їх підвішувати або вшивати в одяг, як показано на фрагменті статуї у **вітрині № 10**. Як і свинячі ікла ліворуч, ці предмети використовувалися як захисні талісмани.



В наступній вітрині ви можете помітити велику кількість представлених **фібул**. Ці шпильки зазвичай використовувалися для закріплення одягу або як ювелірні вироби та мали вишукані мотиви та дорогоцінні матеріали. **Зооморфні** (у формі тварин) фібули були дуже популярними в галло-римські часи. Форми та матеріали фібул швидко розвивалися з часом, **слідуючи модним тенденціям** кожного покоління, і таким чином дозволили археологам **датовати археологічні шари**, в яких вони знайдені.

Тріада Богині-Матері

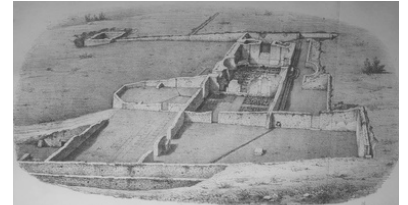


У галло-римські часи релігія практикувалася **в храмах і в приватному просторі** власного будинку. Вівтарі можна знайти в будинках **Верто**, а найчастіше **в підвалах**. У багатших будинках навіть виставлені прекрасні статуї божеств.

Тріада Богині-Матері є прекрасним прикладом цього. У всіх трьох праві груди відкриті, ніби це сповіщає про їхню матеріальну природу. Жінка ліворуч тримає сповите немовля, середня - пелюшку, а праворуч - губку. Богині-матері **захищали сім'ю та дітей**. Вони заохочують материнство та сприяють достатку.

Особиста гігієна

Галло-римляни відвідували **термальні ванни**, дотримуючись певної кількості етапів. Спочатку **парова ванна** (судаторіум), потім **гаряча** (кальдаріум), **тепла** (тепідаріум) і, нарешті, **холодна** (фригідаріум). Замість мила галло-римляни використовували **суміш оливкової олії та порошку граніту**, яка залишала на шкірі своєрідну плівку, яку вони зішкрібали **стригілем** (об'єкт номер 10).



Термальні купальні Верто у 19 столітті

Галло-римські туалетні приналежності включали **пінцет**, який можна побачити на **вітрині № 4**, та дзеркала, представлені на **вітрині № 14**. Жінки користувалися **макіяжем та парфумами**: мода диктувала дуже світлий колір обличчя, а губи та очі були сильно підкреслені кольорами. Щоб нанести цей макіяж, жінки використовували **кам'яну тарілку**, подібну до тієї, що на **вітрині № 25**. Олії та парфуми зберігалися в **невеликих вазах**, іноді у формі тварин, як ті, що на **вітрині № 20** у формі мавпи та лева.

Античний письменник Пліній Старший описав рецепт макіяжу для шкіри римських дам : «Маленькі равлики, висушені на сонці на плитці перетерти на дрібний порошок, який потім змішати з пюре з квасолі, що утворює чудовий косметичний засіб, одночасно відбілюючий та пом'якшуючий шкіру».

Високе Середньовіччя та Меровінги (на сходах, що ведуть на верхній поверх)

Наприкінці античності населення зменшилося, і значна частина території **була покинута**.

Раннє Середньовіччя в нашому музеї здебільшого представлене предметами **часів Меровінгів**. Деякі дуже цікаві експонати були знайдені **на цвинтарях** і демонструють майстерність ремісників Середньовіччя, особливо **ковалів, золотарів та срібнярів**. Сокири, бойові сокири та мечі, оскільки дамаські пряжки вимагали оригінальних технік кування металу.

Дамаскування — це особлива техніка нанесення срібла на залізну основу. Вона використовувалася для унікального меровінгського напису на металі, знайденого в регіоні.



Кулон Меровінгів (Ампій-ле-Сек, VI та VII століття н. е.)



Пряжка для пояса Меровінгів (Ресі-сюр-Урс, 7 століття н. е.)

Четвертий поверх: від Середньовіччя до XIX століття

Святий Ворль та Бернар Клервоський



Легенда про Святого Ворля



Релікварій святого Ворля

Дерев'яні панелі картини датуються 16 століттям і зображають легенду про Святого Ворля. Ліва торцева панель зображує **самого Святого**, який був священиком села Марсене, розташованого поблизу Шатійона, у 6 столітті. Народжений у високопоставленій родині, він був знайомий з **королем Бургундії Гонтраном**. Одного разу під час меси в присутності короля Ворль заглибився в глибоку медитацію, а коли повернувся, пояснив Гонтрану, що пішов **рятувати дитину**, чий будинок горів у сусідньому селі. Саме цю сцену зображено на картині. Після того, як король послав вершників, щоб підтвердити цю історію, **церква визнала його дар всюдисущості** (здатність перебувати в двох місцях одночасно). Після цього Святому Ворлю приписують численні чудеса.

Панно картини праворуч зображує **Бернарда Клервоського**, якого можна впізнати завдяки білому одягу з довгими рукавами цистерціанського чернецтва. Оскільки його батько охороняв Шатійон-сюр-Сен, служачи герцогу Бургундії, він провів частину свого дитинства в **школі каноніків Сятого Ворля**. Одного різдвяного вечора в церкві Сен-Ворля йому було видіння, під час якої його губи були зволожені молоком Мадонни. У юності він вступив до **цистерціанського ордену**. Таким чином, він був серед перших, хто дотримувався суворих правил святого Бенедикта, заснованих на тверезості, праці та молитві. Згодом він **заснував цистерціанський монастир Клерво**.

На звороті цієї дерев'яної панелі зображено **короля Гонтрана** на коні, який везе святі мощі Святого Ворля до церкви Сен-Ворля в Шатійон-сюр-Сен.



Бернард Клервоський



Процесійна палиця та дерев'яна панель що зображує повернення мощей Сен-Ворля



Народження Шатійона

Ця картина **18 століття** є копією графічного документа **16 століття**, що зображує **Шатійон-сюр-Сен у Середньовіччі**. Місто було розділене на **дві частини**, по обидва боки річки Сени. Ліворуч знаходиться **район Бург**, що належав **єпископу Лангрському** та був притулком для інтелектуальних здібностей. Праворуч – **Шомон**, що належав **герцогу Бургундському**, де жили торговці та ремісники. Кожне з цих двох міст було оточене укріпленнями, побудованими протягом 12 століття.

Наприкінці 16 століття два міста, спустошені релігійними війнами та чумою, нарешті **вирішили возз'єднатися**. Замок герцога Бургундського (**літера В**) був знесений, а його стіни використовувалися як кар'єр для будівництва резиденцій аристократії, які досі видно на пагорбі Шатійон. Сьогодні єдиними залишками замку є **вежа Святої Анни та вежа Жіссе**. На вершині пагорба **церква Сен-Ворль** X століття (**літера С**) досі височіє над Шатійоном.

Літера Z позначає Ворота в Париж, що ведуть до **шатійонського аббатства Нотр-Дам**, де ви зараз знаходитесь. Він був заснований **Святим Бернаром Клервоським** приблизно в **1140 році**. Його процвітання тривало **до XVI століття**, коли релігійні війни призвели до його ліквідації та часткового знесення. Після Французької революції 1789 року монастирську будівлю було перетворено **на лікарню**, а в 2009 році тут було створено **музей шатійонського регіону**. Єдиним елементом середньовічного мистецтва, що залишився, є церква Святого Павла, що стоїть поруч із внутрішнім двором музею.

Гравюри на дереві



У цьому музеї зберігається виняткова колекція **гравюр на дереві** (друга за величиною у Франції після колекції Шалон-сюр-Сон). Присутність **моцней Святого Ворля** перетворила Шатійон на місто паломництва. Паломники купуватимуть зображення, виготовлені з використанням гравірованих дерев'яних блоків, які функціонують як штампи, покриті чорнилом. **Гравюра на дереві під номером 58**, позначена червоною крапкою, показує, як адаптувати гравірований блок до певних політичних змін. Персонаж одягнений в одяг Людовика XIII, але його голову зняли та замінили на голову Людовика XIV: **новий король, але та сама стара гравюра**. Гравюри на дереві здебільшого зображують життя святих, особливо місцевих святих, таких як **Святого Ворля (номер 46)** або **Святої Рени (номер 44)**. Рена (або Регіна) була молодою християнською пастушкою, яка доглядала за своїми вівцями біля підніжжя гори Оксуа (неподалік Алезії). У **262 році** римський намісник Олібрій потрапив під її чари та спробував змусити її вийти за нього заміж, але вона відмовила йому в ім'я своєї віри. Через це, вона була **замучена та обезголовлена**: чотири кути зображення зображують сцену її мучеництва, а центр — її обезголовлення. **Зображення № 64** зображує «**Повернення блудного сина**» та зображує буржуазний інтер'єр, такий як декор з листя аканта, знайдений на каміні (подібний до того, що присутній на каміні в цій кімнаті).

Мармон: маршал Імперії

Ця зала присвячена **Огюсту Фредеріку Луї В'єссу де Мармону**. Він народився в Шатійон-сюр-Сен у **1774 році**, був одним із товарищів **Наполеона Бонапарта** під час його кампаній в Італії, Єгипті та Іспанії. У 1809 році його було призначено **маршалом Імперії**. На картині, Мармон зображений у всій своїй військовій славі, гордий і впевнений у собі, зображений з найславнішими медалями та відзнаками. В його правій руці **жезл маршала Імперії**, нагорода, яку можна побачити в цій кімнаті. Ця картина нагадує картину Жака-Луї Давіда «**Бонапарт, що перетинає Альпи**», бо художник **Жан-Люк Барб'є-Вальбонн** був його учнем.



Хоча йому не бракувало хоробрості та військового таланту, Мармон особливо відзначився своїм талантом адміністратора та організатора позицій і отримав титул **губернатора провінцій Ілліо** (сьогодні Хорватія). Він також став **герцогом Рагузи** (сьогодні Дубровник): він **модернізував країну** настільки ефективно, що його пам'ять досі шанують там. Після численних політичних змін у Франції він був змушений **втекти з Франції** та помер у **Венеції** під час свого вигнання 2 березня 1852 року.

Мармон, капітан промисловості

Після свого епічного наполеонівського періоду Мармон присвятив час управлінню своїми маєтками в регіоні Шатійону. **Замок Мармон**, розташований за декілька кроків від музею, був оточений величезним парком, який був розширений та прикрашений маршалом. Мармон дуже любив **експериментувати в сільському господарстві та промисловості**. Він допоміг ввести **овець породи меринос** у регіон Шатійону. Щоб покращити **виробництво вина** в регіоні, він експериментував з пастеризацією та додаванням цукру під час виноробства. Він створив **численні виробничі будівлі**, такі як млин, пивоварня, оцтовий завод, черепичний завод, гончарний цех, двоповерховий загін для овець, цукровий завод та лісопилка.

Галуззю, де Мармон по-справжньому проявив свій талант, була **металообробка**. Кузня та промислові будівлі були зосереджені в **Сент-Коломб-сюр-Сен** і надали селу нового життя та ідентичності. Мармон перетворив його на фабрику в англійському стилі з удосконаленими печами та паровими двигунами. Завдяки цим інноваціям виробництво протягом 1830-х років потроїлося. У кузні горнів вогонь ніколи не гас, оскільки печі ніколи не вимикалися. **Перша зміна** працювала з 6 ранку до 6 вечора, а **нічна зміна** з 18:00 до 6 ранку. Зміна варіювалася кожні 15 днів. Робота в кузні була дуже **важкою та виснажливою** для робітників. Не кажучи вже про спеку та небезпеку, пов'язану з певними завданнями, які іноді навіть виконувалися дітьми.

У **1830 році** Мармон був змушений відмовитися від усіх своїх посад у Шатійоні, оскільки **вирушив у вигнання**. У 1846 році Сент-Коломб була поглинута «Анонімною кузню Шатійона та Коммантрі». Потім, у 1940 році, кузню Мармон було замінено заводом з виробництва кабелів поблизу залізниці. Цей завод існує й донині та належить ArcelorMittal. Однак кузню Мармон було зруйновано. Сліди цього місця досі можна побачити завдяки відповідному каналу від Сени.

Цікавий факт: Мармон прочитав, що одягання овець у щось на зразок пальта робило вовну шовковистішою. Тож він обладнав усе своє стадо таким покривалом, що змусило деяких припустити, що всі вівці, носили військову форму.

Третій поверх: кімната моделей

Святилище та його статуї



Статуя воїна



Статуя з торквесом



На початку **1990-х років** археологи знайшли **святилище** поблизу гробниці Вікс. У ровах, що оточували ці місця, було знайдено **дві великі вапнякові статуї**. Перша статуя зображує **воїна**, який сидить, зігнувши ногу під щитом. Ви можете побачити центральну частину щита разом із фігурною рукою, що стискає його правий край.

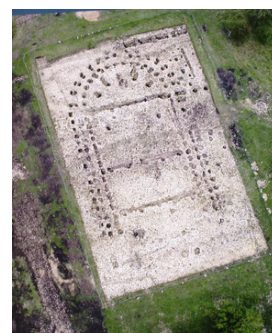
Інша статуя зображувала кельтську **особу в довгій сукні та з торквесом** із закругленими кінцями навколо шиї. На думку деяких археологів, це може бути зображенням **принцеси Вікс**, яка мала стати богинею святилища. Однак це тлумачення часто ставиться під сумнів, оскільки торквес статуї значно відрізняється від прикраси знайденої у Вікс. Тому особа зображеного тут персонажа залишається невідомою.

Це святилище було **жорстоко зруйновано близько 450 року** до нашої ери. Статуям **відрубали голови** та скинули в рови. Ця подія може означати кінець поселення Вікс.

Макет палацу Вікс

Оскільки кельтські суспільства переважно використовували **деревину та швидкопсувні матеріали** для будівництва своїх поселень, ми донедавна мало знали про їхню архітектуру та будівельні методи. Під час розкопок на вершині **Мон-Ласуа між 2004 і 2007 роками** археологи виявили різні **ями від стовпів**, що позначали місце розташування будівель залізної доби. Серед них було виявлено **п'ять гігантських палаців**, кожен з яких мав апсиду на заході та монументальний отвір, звернений на схід. Найбільший з них був будівлею завдовжки 35 метрів та завширшки 21,5 метра: її висоту археолог оцінив у 12-15 метрів. Спочатку його називали **«Палацом принцеси»**, але він, можливо, використовувався для публічних зібрань, таких як релігійні ритуали або управління громадою.

Результатом цих археологічних досліджень стала **модель**, виготовлена **Клаусом Роте та Петером Ендліхером у 2013 році**.



The excavations of 2019 by INRAP

Майже щороку археологічні групи з різних країн проводять **нові розкопки у Вікс**, щоб отримати більше інформації про це поселення Гальштату. У **2018 році** австрійська команда виявила **шостий палац** не на пагорбі Мон-Ласуа, а на рівнині, **на іншому березі річки Сени**!

У **2019 році** Французький археологічний інститут (**INRAP**) провів **нові розкопки всередині** гробниці Вікс, щоб покращити наші знання про структуру кургану. Вони **просіями близько 70 кубічних метрів** заповнення гробниці, зробленого під час розкопок 1953 року та виявили **нові об'єкти**, що їм мали розмір лише 3 міліметри!